

*Слободан Јанковић**

Институт за међународну политику и привреду, Београд

ПОСЛЕДИЦЕ ИЗРАЕЛСКИХ РАТОВА НА БЛИСКОМ ИСТОКУ ОД 2023. ДО ДАНАС**

Сажетак

У раду се испитују узроци и посебно последице низа ратних напора које је јеврејска држава покренула у периоду од око две године (октобар 2023 – октобар 2025) на простору Блиског истока. Аутор је истакао да низ постојећих теоријских оквира дисциплине међународних односа не пружа задовољавајуће одговоре и да италијанска неокласична геополитичка школа са варијацијом Матеа Марконија, у којој се даје нагласак на културу и историју који утичу на циљеве спољне политике, заједно са вољним елементом. Зато је тај теоријски правац подесан за објашњење оваквог деловање власти физичко географски мале државе. На значај историје и религије, као фактора који обликују спољну политику Израела, указано је у прва два поглавља. Потом су одвојено приказани историјати и геополитички разлози епизода овог јединственог ратног напора, оне против Хезболаха, Сирије, Хамаса и уопште Палестинаца и против Ирана. Аутор закључује да су последице вишеслојне и оне се односе на дистрибуцију моћи, начин њеног простирања, а теоријски указују на слабост концепта меке моћи у времену промене светског поретка. Израелу је пошло за руком, уз подршку Запада да добије

* Имејл адреса: slobodan@diplomacy.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1891-2545.

** Рад је настао у оквиру научноистраживачког пројекта „Република Србија и изазови у међународним односима 2025. године”, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, а реализује Институт за међународну политику и привреду током 2025. године.

суштински награду за низ ратних злочина, укључујући и геноцид, што говори о потпуном слому међународног права и механизмима поретка успостављеног након Другог светског рата.

Кључне речи: Израел, Палестина, Светски поредак, Иран, Блиски исток, Трамп, Нетањаху.

“Frightening the people is good for the budget”

„Застрашивање људи је добро за буџет.”

Амос Јадлин (*Amos Yadlin*), генерал-мајор (у пензији),
бивши директор војне службе Аман.

Од 31. марта до 11. априла 2025. године одржане су заједничке годишње вежбе војних ваздухопловстава у Грчкој *Iniochos 2025 drills* (NAF 2025) на којима су учествовали тимови из 11 земаља, укључујући Израел и Катар. Ово је био први пут да су те две земље учествовале у неким војним вежбама заједно, а претходно су Уједињени Арапски Емирати и Бахреин имали иста искуства. Шест месеци касније, 23. септембра катарски Емир шејх Тамим бин Хамад ал-Тани, на заседању УН у Њујорку, изјавио је да је Израел изабрао рат, а да је издајнички напад на вођство Хамаса у Дохи (главном граду Катара) покушај да се скрену са пута преговори о примирју у Гази. На заседању УН је и пословично умерени јордански краљ Абдулах II упозорио на стварање „тзв. Великог Израела” уз угрожавање суверенитета околних држава, а оба су оптужила јеврејску државу за ширење на окупираним палестинским територијама, угрожавање светих места и уништавање, убијање, а катарски емир и за геноцид. (TOI STAFF 2025). Оба догађаја одвијају се у сенци израелског рата у Гази (од октобра 2023). Тај рат, као и низ других, уз поменути епизоду бомбардовања Хамасових преговарача у Катару, чине јединствен напор јеврејске државе и њених савезница за постизање стратешких циљева државе Израел на Блиском истоку. Какве су последице ових ратова?

У ратним пожарима, поделама, политичким и економским трвењима хронично захваћеном Блиском истоку, запажена је улога демографски и територијално маленог Израела са свега 22.072 km² (UNa 2025) површине, која је додуше упитна јер се мења у

ходу и око 10 милиона људи од чега 77,6 одсто Јевреја (MFA Israel 2025). Та улога је посебно видљива у ратовима, у овом случају онима у којима учествује и на које је посредно и непосредно деловала као кључни покретач или барем једна од кључних страна у сукобу. Јеврејска држава као регионална сила (Јанковић 2021, 59–82) на корак је од остварења максималистичких циљева које је поставило десно крило ционистичке организације још пре оснивања самог Израела (пре 14. маја 1948. године). Биле су то идеје тадашњег предводника Зева Жаботинског, али и његовог секретара, Бенциона¹ – оца Бењамина Нетањахуа, који је повезао ревизионисте са америчком Републиканском странком – те првог премијера из Ликуда, Менахема Бегина и других. Ти планови се односе на стварање великог Израела на обе обале Јордана. Да би се то остварило с једне стране, али и да би се одржала снажна војска Израела као гарант њеног опстанка, јеврејска држава је од својих почетака развијала стратегију слабљења регионалних муслиманских држава кроз подстицање низа криза и ратних сукоба (Јанковић 2019, 296–312). Ова стратегија је до сада у највећој мери и остварена, а тренутно територијално проширење јеврејске државе у складу је са жељама ревизионистичке струје ционизма. Наведена струја, основана 1923. у Палестини, која је зарад лобирања у САД пре Другог светског рата основала Нову ционистичку организацију Америке (*New Zionist Organization of America*), била је претеча Ликуда (Јанковић 2019, 321–322).

Текст који следи намерава да пружи одговор на питања: 1) Како је дошло до актуалног рата, који води анексији већег дела Западне обале (у зависности од крајњих размера геноцидног деловања и етничког чишћења над палестинским Арапима до краја) (IAGS 2025)² и преобликовања Појаса Газе? 2) Које су последице

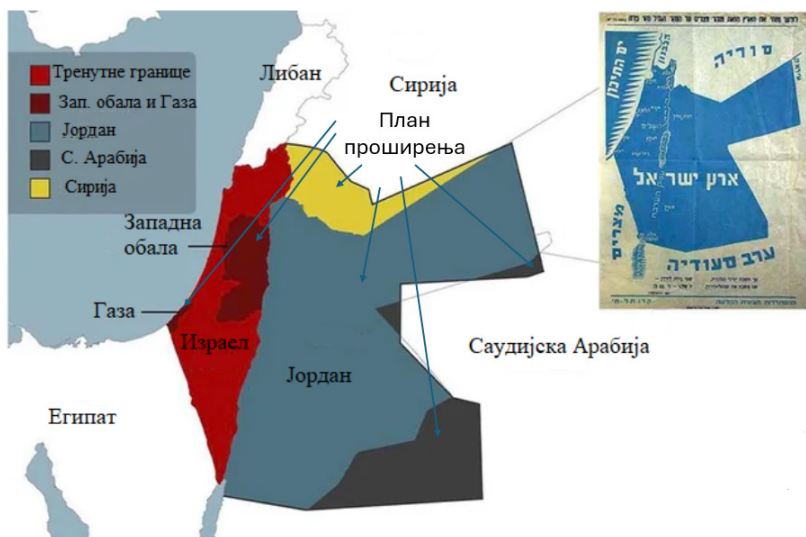
¹ Бенцион Нетањаху, рођен је 1910. у Варшави као Бен Сион Милејковски, син ционистичког рабина. Био је десна рука Зева Жаботинског за којим долази у Америку мало пре смрти оснивача Иргуна и Ревизионистичког ционизма (1940). Бенцион се залагао да Израел буде на обе обале Јордана. Иако се школовао само по јеврејским образовним установама, имао је завидну академску каријеру, а као и Жаботински виђао се са утицајним политичарима. Види: Aloï, Daniel. 2012. "Benzion Netanyahu dies at 102." *Cornell Chronicle* April 30, 2012, <https://news.cornell.edu/stories/2012/04/benzion-netanyahu-emeritus-dies-102>

² Међународно удружење стручњака за геноцид (*The International Association of Genocide Scholars, IAGS*) који се баве питањима геноцида, тако је

ратова јеврејске државе са Хезболахом у Либану (2024), и 3) упада у Сирију од 2024, рата са Ираном и прихватања Трамповог мировног плана? Одговор на горе поменута питања, кроз анализу случаја савремених израелских ратова биће користан и за сагледавање вишеструких локалних и светских последица ових ратова. Корисно је претходно кратко описати сваки од поменутих ратних напора и посебно најаву отварања 'хуманитарног града' у Гази, који би по свему судећи имао карактер концентрационог логора. Некадашњи премијер Израела, Ехуд Барак је још јануара 2010. упозоравао да би нова десничарска влада могла да анектира Западну обалу и Газу (Janković 2019, 224). У том смислу су инструктивни закључци на тринаестој безбедносној конференцији у Херцлији (Израел): „Израел се налази у тешкој спољнополитичкој позицији (јачање Ирана и ширење БДС покрета, Израел је спреман да прати дешавања у региону и у свету, док арапски званичници занемарују оно шта се дешава у Израелу, Палестинско питање више није кључно питање којим би требало да се бави Израел, јер има других важнијих појава у региону која су га маргинализовала. Оно више није брига вођства и народа арапског света. Додатно, Израел ради на завршетку овог проблема и његовом уклањању са регионалних и међународних агенди” (Janković 2019, 314–315). Израел ће поради на 'решењу', а проба ће бити операција из 2014. године, коју је испровоцирала израелска страна.

оквалификовало јавно изречену намеру, а онда и спровођење у дело, потпуног брисања палестинских Арапа са простора Појаса Газе, које укључује индискриминисано убијање цивила, изгладњивање и ускраћивање медицинске помоћи. Навели су да је израелска војска већ измештала целокупно становништво Појаса Газе, да је поред 59000 мртвих (у тренутку састављања Резолуције), још неколико хиљада затрпаних у рушевинама и око 143 хиљаде повређених, те да се примењује мучење, арбитрарно затварање, сексуално насиље, намерни напади на медицинско особље и представнике медија. На то се надовезују сведочанства о мучењима, рецимо директора болнице ААААА.

Мапа 1: Израел са присаједињеним територијама, по застави коју промовише министар финансија Смотрич.

Извор: г/MapPorn / Слободан Јанковић, јули 2025.

Како сагледати проблеме којима се бави овај текст? Од октобра 2023. Израел је повео ратне напоре против палестинских Арапа, против Хезболаха у Либану, дванаестодневни рат против Ирана као и освајање дела територије Сирије. Понашање државе Израел и њених савезника не може се докучити ниједном од постојећих теорија међународних односа. Безрезервна подршка Сједињених Држава, затим Велике Британије и Француске, а у рату против Ирана и нове немачке владе не могу се објаснити ни либералним ни реалистичким теоријама, ни институционалним. Нема ту никакве користи, националног интереса (осим израелског, свакако) или наставка колонијалног понашања, јер капитал и власт из поменутих земаља не зарађује на израелским ратовима, дакле нема користи ни за Лондон, ни за Париз или Берлин, ако би се прибегло тзв. постколонијалним студијама. Нема подршке изградњи демократских институција и демократског мира са подршком доскорашњем терористи на месту председника Сирије и крвавом сламању сваког отпора у тој земљи, уз прогон верских мањина (хришћана, алавита и Друза). Исто тако нема изградње демократског мира са агресивним понашање Израела, уз освајање

територија и периодично бомбардовање. У жару светског сукоба, западно легитимисање израелских ратова, отвара дипломатски простор за деловање Русије и Кине. Најаве признања Палестине као државе (што је учинила већина држава до сада) у Отави, Паризу, Лондону или Сиднеју, пре делују као покушаји смирења сопственог становништва и начин да се делимично анестезира конкретна војна подршка влади у Јерусалиму.³ Руше се међународне институције и организми устројени после победе над наци-фашистичком коалицијом, урушава се међународно право, посебно међународно хуманитарно право, а тиме и целокупан поредак изграђен након Другог светског рата. Феминистичке теорије, наводно такође научне, падају у воду, јер овде подршку за рат и убијање палестинских Арапа даје целокупно друштво, односно изразита већина, укључујући жене, као и многе државе које су формално усвојиле концепт *Феминистичке спољне политике*, попут Велике Британије, Канаде, Немачке (Saleh 2024).⁴ Већина Јевреја у Израелу, не само да подржава рат, него је 53,9 свих јеврејских испитаника у чувеном Мировном индексу Тел Авивског Универзитета (The Peace Index – July 2025, 7–8.) навело да подржава расељавање свих Арапа из Појаса Газе, ако је потребно и употребом силе. Феминистичке организације су, како примећује више аутора, остале неме пред масовним убијањем жена и деце које чини Израелска војска, али су спремно осудиле масакр Хамаса од 7. октобра 2023. као насиље против жена, на тај начин саглашавајући се са израелским ратовима (као да нису убијани превасходно мушкарци) (Akrimi 2024; Shoman et al. 2025, 1668–1669, 1672). Дакле, ово је још један од примера колапса целокупне дисциплине међународних односа у покушају да објасни стварност, а још више у немоћи да предвиди дешавања.

³ Француска и Уједињено Краљевство, обе државе са значајном муслиманском популацијом, војно су помогле Израел у сукобу са Ираном и суштински, уз Немачку наставиле да снабдевају оружјем ову државу уз најаве привремених прекида продаје наоружања. Тако изузетно непопуларни британски премијер Кир Штармер (*Keir Starmer*) ожењен јеврејком са децом која похађају исту синагогу као и баронеса Ротшилд, најављује да би његова влада могла (под одређеним околностима) да призна Палестину као државу. Adams, Paul. 2025. "What does recognising a Palestinian state mean?" *BBC* 11/08/2025.

⁴ Парадокс је да феминистичка ауторка некритички, а и како би, када је жртве које се односе на мушкарце, мушку децу и старце не занимају, сматра спољну политику исламистичке владе Либије (ону која сарађује са Турском) за феминистичку, јер је усвојила тај документ.

Можда би само Волерстинов системски приступ могао да се покаже валидним, уколико би показао да су ратови Израела, заправо дисциплиновање или подјармљивање периферије капиталистичке производње, то јест финансијско-производног језгра. Међутим и ту домет, ако га и има, постаје танак. Јер, какво је финансијско оправдање уништења Газе и западно асистирање истог? Какву корист Америка има да закључује или не трговински уговор са Канадом, у вези са канадским приступом према Палестини, осим у случају да је амерички председник првенствено лојалан израелским интересима (Price 2025)? Или, зашто је уништавање либанске инфраструктуре кроз периодична бомбардовања добро за зараду? Либан је у тешкој економској кризи и у немогућности да исплаћује рате било ког кредита. С друге стране, напетост у тој земљи је тако висока, да се поставља питање да ли би било какво преузимање природних богатстава у тој земљи довело до профита било које компаније или банке? Дакле и овај Волерстинов оквир не објашњава ситуацију. Како онда и да ли је потребно уопште тражити неки идеолошки, наводно теоријски оквир? За разумевање су корисни философија историје и делимично Марконијев (*Matteo Marconi*) приступ италијанској неокласичној геополитичкој мисли, по којој мотиви доносилаца одлука нису само рационални већ су утемељени у историји, култури и тек секундарно ограничени географским факторима, чија интерпретација зависи од прва два (Marconi 2022, 687, 691, 695). У есеју посвећеном могућности да политика буде научно утемељена, Манхајм управо пише о разлици између теорије и праксе, где се настоји стално повећати поље рационалног у политици, која се *stricto sensu* по њему односи на одлучивање које може бити подстакнуто и ирационалним мотивима, али засновано на искуству, познавању и разумевању начина на који посматрамо (политичке) процесе и ситуације. Зато он и закључује да је у политици „знање нераздвојиво везано са хтењем, а рационални елеменат је по својој суштини везан са поменутиим ирационалним маневарским простором.” (Marinković 2010, 170, 240–242, 243) У том смислу, философија историје као процеса који има есхатолошки завршетак, са вишим, трансценденталним (или надприродним) смислом друштвено-политичких и економских процеса који ће добити своје коначно разрешење, у овом случају очекивање доласка Месије је адекватни оквир за истраживање. У долазак Месије верује већина чланова Нетањахуове владе, који подржавају и циљ

увећања Израела до оних граница које су наведене у Старом завету. Сам Нетањаху је још од почетка дипломатске каријере у УН имао подршку секте Хабад Љубавич да би убрзао долазак јеврејског Месије (Alestiklal 2024). У јавном говору често користи цитате из Библије, када говори о Блиском истоку и ратовима у све израженије есхатолошком миљеу (Weitz 2025). Дакле, религијска месијанска уверења су покретачки мотив за понашање власти јеврејске државе, која очигледно надилази интересне калкулације, о демократско-институционалној изградњи да не причамо. Који је мотив Ирана, недржавних или парадржавних актера Хезболаха и Хутија да се укључе у обрачун Хамаса и других палестинских оружаних група из Појаса Газе са Израелом од октобра 2023? Може ли се и овде искључити солидарност утемељена у вери? Показаће се да је један од мотива Хамаса за упад у Израел 7. октобра 2023. био страх од рушења цамије Ал Акса и почетка изградње новог јудејског храма (види напред). Толико о мотивима. Да би испитали последице, потребно је осврнути се на сваки од појединих ратних напора, који су део јединственог деловања државе у служби израелске елите на власти.

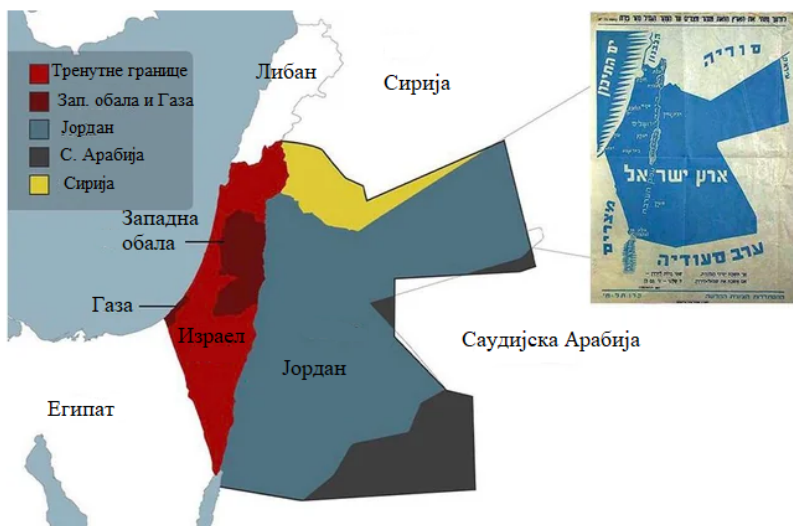
ПРЕДВОРЈЕ РАТА

Кораци ка рату Израела и Ирана могу бити след несрећних околности, стратешке супростављености власти двају земаља, резултат амбиција једне или друге стране, а могу бити подстакнуте или потпомогнуте и ширим међународним околностима, у овом случају светским ратом и сукобом око прерасподеле моћи у међународним односима (видети Janković 2023, 12, 13, 42–43). Израел је основан у окружењу муслиманских држава, то јест оних које су имале већинско муслиманско становништво и поједине елементе муслиманског верског права (шеријата), као и са већинским арапским становништвом- У случају Либана, радило се о земљи као и данас, а тада још и више издељеној на велики број народа и верских заједница, али такође са већински арапским становништвом. У таквом, иначе непријатељском окружењу, Израел је настојао да води кризну политику, усмерену да подрије околне арапске земље и наметне режиме, који не би сметали јеврејској држави (Janković 2019, 296–312). Елите, почев од првих секуларно ционистичких до каснијих религиозно-ционистичких, поимале су

историју Израела као наставак античке државности и Јерусалим као вечну и недељиву престоницу (Јанковић 2019, 268). За све то им је била потребна политика стварања криза, ради одржања високо милитаризованог друштва. Иран од исламске револуције престаје да признаје постојање државе Израел и залаже се за стварање државе Палестине на целокупној територији Свете земље, тј. за нестанак јеврејске државе на том тлу. Касније је ова политика углавном сведена на две пароле: Јерусалим као муслимански град и престоница Палестине, те „ослобођење Палестине”, државе која је призната од стране многих чланица УН, иако нема дефинисане границе, становништво нити власт над територијом на коју претендује. Хаим Вајцман, председник привременог савета државе је на отварању Кнесета у Јерусалиму (фебруара 1949) говорио о пророцима, царевима и давној прошлости на које се наслања нови Израел и дефинисао Јерусалим као вечни град. С друге стране, јачала је ревизионистичка, радикална струја Лева Жаботинског. Секретар те нове ционистичке организације у Америци био је отац Бењамина Нетањахуа, Бен Цион. Они су се залагали одмах за велики Израел, 'на обе обале Јордана'. Та идеја, чији су носиоци дошли на власт, први пут у другој половини седамдесетих година прошлога века, подразумевала је даље ширење Израела. С друге стране, идеје цихада против Израела су још биле присутне у документима Организације исламске конференције, да би од 1979. Иран био придружен реду држава које се противе постојању јеврејске државе (признали Израел за време Шаха Резе Пахлавија). Чувени шиитски лук је препознавање распореда иранских савезника и шиитске популације, што је домишљато названо (на Западу или у Израелу) као претњу не само јеврејској држави, него и сунитским муслиманским државама, а наравно и америчким базама. Идеју су формално лансирали јордански краљ Абдала 2004. и Вали Наср, члан Савета за спољне послове 2006. Тада се указивало да је сам режим у Ирану проблем, јер неће одустати од офанзивно-револуционарног деловања. У ишчекивању обнављања рата, са набавкама наоружања на обе стране, Израел има предност логистичке помоћи америчке војске, али и ратних морнарица и ваздухопловства Француске и Уједињеног Краљевства, а прећутно и низа арапских држава. Жртвовање Палестине, принете зарад сарадње са великим западним корпорацијама и гарантовања мирне власти у арапским земљама и Турској, те уступцима, који се тек требају проучити, оспорава још

само Иран, међу муслиманским земљама макро-региона, способним да осујете мирну реализацију новог Блиског истока.

Мапа 1: Израел са присаједињеним територијама, по застави коју промовише министар финансија Смотрич.

Извор: г/МарПош / Слободан Јанковић

СВЕТА ЗЕМЉА-ПАЛЕСТИНА

У складу са закључцима на конференцији безбедности у Херцлији, од 2012, у Израелу су већ тада усвојени закључци да је палестинско питање остављено по страни, у чему је несумњиво велику улогу играло избијање низа обојених револуција, грађанских ратова и масовних протеста, скупно названих Арапско пролеће. Поменута најава, да ће се јеврејска држава побринути за решавање ‘проблема’, тј. за његово уклањање такође је индикативна. Пре и после тога, долазило је до повремених обрачуна и бомбардовања Појаса Газе уз упаде копнених трупа, које су 2005. извеле евакуацију јеврејских насељеника. Значајан је био обрачун из 2014. који је трајао суштински око два месеца (29. јуни-26. август) и у којем је страдало 67 израелских војника и шест цивила, а с друге стране 2200–2300 погинулих уз много више рањених (делимично: Camera dei Deputati 2014). Да ли су догађаји од 7. октобра 2023. били потпуно изненађење за израелске службе, власт и војску или су допуштени,

немогуће је одговорити без приступа документима, који су у сваком случају тајни, мада има више сведочења која говоре и прилог тези да је израелска страна била свесна и одлучила да жртвује део народа, као повод за рат. Пензионисани амерички генерал Мајкл Флин се појавио у видео снимку августа 2025. у којем прича са америчким новинаром и популарним подкастером Алексом Џонсом. На том снимку Флин је тврдио, на основу познавања процедура и мера обезбеђења Појаса Газе, да је неко, да ли командант израелске одбране или сам Нетањаху, наредио 7. октобра 2023. да се не реагује на напад палестинских оружаних формација из Газе (Instagram 2025). Што се тиче Хамаса и других организација у Појасу Газе, после година живота у највећем затвору на отвореном, несташица струје и претње недостатка воде за пиће, готово немогућности изласка, постављало се питање када ће затвореници покушати да изађу или траже боље услове за живот у истом. Тако да, без обзира на то да ли су Израелци знали или нису, нека врста акције је била неминовност. Исламистичке групације Хамас и Палестински исламски джихад су извеле терористички упад у Израел и масакр цивила, војске и полиције. Ако је веровати тексту објављеном у Џерусалем посту (*Jerusalem Post*) Хезболах и Иран нису били обавештени о припреми и самом датуму упада Хамаса на делове јужног Израела 7. октобра 2023. У овом израелском часопису објављен је чланак 2024. године, по којем је израелска војска након убиства вођа Хамаса, Мухамеда Деифа, Јахје Синвара и Марвана Исе (*Mohammad Deif, Yahya Sinwar, Marwan Issa* све тројице касније убијених) пронашла преписку у Синваровом бункеру, између осталог и писмо генералном секретару Хезболаха, Хасану Насрали (убијеном септембра 2024. у израелском ракетирању у Либану) и команданту палестинског одељења специјалних снага Исламске револуционарне гарде Саеду Изадију (*Saeed Izadi*, такође убијеном, али 13. јуна 2025. у агресији на Иран). У поменутом писму они се извињавају да због тајности припрема нису никог обавестили о акцији, али су навели и непосредне мотиве:

1. Израел припрема уништење муслиманских светих места на Храмовној гори,⁵ како би подигао нови јудејски Храм на месту тренутних муслиманских верских зграда.

⁵ Гора у Јерусалиму на којој је био јеврејски Храм и на којој су Римљани подигли паганска светишта, која су хришћански владари отелотворили у

2. На састанку израелске владе од 22. августа (према наводним Хамасовим проценама) одлучено је да се јеврејска држава одвојено обрачунава са Палестинцима, са Хезболахом, Сиријом и Ираном (што се у пракси, углавном и десило), те да им не одговара истовремени рат са свима (Caspit 2024).

Сходно томе, вођство Хамаса, а имајући у виду претходне затворске услове живота и реалну претњу по губљење контроле у самом Појасу због других наоружаних кланова и организација, те верских уверења, одлучило је да поведе сукоб позивајући остале да им се прикључе. Пре рата процене о броју наоружаних припадника Хамаса су варирале од, према ИОС (Израелске одбрамбене снаге – војска Израела), око 25000 (<https://www.jpost.com/middle-east/article-835754>), до државних процена Аустралије о до 30 хиљада, а код Палестинског исламског цихада, 1000-9000 припадника (Australian National Security 2024). С обзиром да је број убијених и умрлих због последица рата, међу Арапима преко шездесет хиљада до краја јула 2025, а да израелске војне и цивилне власти упорно тврде да се боре против Хамаса, логично је закључити да је сваки припадник те организације убијен у просеку барем два пута (UN ОСНАа 2025). Изгладњивање, ускраћивање пијаће воде и лекова те пуцање на цивиле који пристижу на место поделе хране, воде и лекова су у израелским медијима, наклоњеним властима, део обрачуна са Хамасом. Овако нехајно понашање, уз асистирање САД и њене наводно хуманитарне Газа фондације, посведочио је и бивши пуковник америчке војске Тони Агилар у интервјуу Такеру Карлсону (The Tucker Carlson Show 2025). Шта је циљ операције? С обзиром да је од почетка сукоба, који је почео као обрачун са Хамасом (и другом терористичком организацијом, Палестински исламски цихад) или како стоји на сајту ИОФ „размонтирати Хамасову терористичку војну организацију и административне способности”⁶ (IDF 2025), страдала огромна већина Хамасових бораца, или им је уништена

Цркве, а на је под административном управом јерусаломског муфтије којег потврђује Краљ Јордана. Повремени упади Јевреја на Храмовну гору који долазе да се супротно прописима, тамо помоле, а не само прошетају, доводили су у више наврата до избијања сукоба, па и Друге интифаде. Видети: Janković, Slobodan. 2019. *Блискоисточна криза: рат без мира*. Београд: Catena mundi.

⁶ Демонтирати војна и административна средства Хамасове терористичке организације “dismantle the Hamas terrorist organization's military and administrative capabilities.”

већина логистике, а набавка оружја, муниције и других потрепштина онемогућена због тоталне контроле границе Појаса Газе и Египта, те ваздуха и мора, Израел би требало да прогласи крај рата. Међутим, политичко руководство државе је истакло шире циљеве, а постало је јасно да ће резултати операције, као и претходно оснивање нових насеља на Западној обали онемогућити сваку идеју стварања државе Палестине. У краткој изјави објављеној на сајту владе (након што је исто изнео и у обраћању медијима) Нетањаху је изнео пет принципа за „окончање сукоба и обезбеђење израелске сигурности”:

1. „Хамас треба разоружати.
2. Сви таоци – живи и мртви – имају се вратити. Нећемо одустати ни од једног.
3. Појас (Газе) треба демилитаризовати. Не само да Хамас мора бити разоружан, већ је неопходно осигурати да се оружје не може ни производити, ни кријумчарити у Појас.
4. У Појасу Газе ће бити успостављена израелска безбедносна контрола, укључујући безбедносни појас.
5. Биће успостављена Цивилна управа, која неће бити ни Хамасова нити Палестинске самоуправе – људи који неће ни образовати децу за тероризам, ни финансирати нити одашиљати тероризам.

Ових пет принципа ће осигурати безбедност Израела. Ово је значење речи ‘победа’ (Ministry of Foreign Affairs 2025).”

Ко их прочита, видеће да су они суштина каснијег Трамповог плана у 20. тачака. Циљеви израелске владе, како је наведено, онемогућавају стварање арапске државе на тлу Свете земље, јер уводе нов безбедносни појас Израела, али и захтевају формирање неке управе која није ни Хамасова, али не поставља је ни Палестинска управа са седиштем у Рамали. Дакле, ко онда? Показаће се у каснијем плану Трамп и Тони Блер и највероватније, јер није дефинисано како, Трамп и Тони Блер, који се поименице спомињу као чланови надзорног органа без одређења дужине мандата (PBS 2025).⁷ Осим тога, отимање земље и уништавање инфраструктуре на територији под контролом Палестинске самоуправе, у чему учествују израелска војска, полиција и насељеници, са повећаним бројем смрти Арапа, ствара атмосферу у којој је опстанак не Јевреја

⁷ То је тачка 9 плана, који предвиђа транзициону управу под надзором „Мировног одбора”, које предводи Доналд Трамп, а које чини и Тони Блер, те чланови који се накнадно бити именовани. Ко их именује и на који рок није прецизирано.

у Јудеји, Самарији и источном Јерусалиму све тежи и упитнији. Изградња нових насеља, започета после 25. годишње паузе 2017, са дозволом за подизање Амихаја (*Amihai*), три километра од већег насеља Шилоа, настављена је дозволом од 20. Августа 2025. за изградњу огромног новог насеља Е1, са око 3400 зграда, источно од старог Јерусалима, а на површини већој од Маале Адумима, највеће јеврејске колоније на метрополитанској територији јеврејске престонице. Тим поводом министар финансија Израела, Безалел Смотрич изјавио је да је учињен: „историјски... значајан корак који практично поништава илузије о две државе (успостављању државе Палестине, С. Ј.) и учвршћује везу јеврејског народа са срцем Ерец Израилја... Палестинска држава је уклоњена са стола не слоганима, већ делима. Свако насеље, свака четврт, свака зграда/кућа је још један ексер у сандуку ове опасне идеје (FMEP 2025).” Поменути министар, уз колегу задуженог за националну безбедност, издваја се по екстремним изјавама, мада без осуда владе и војске. Смотрич се јавно понудио као целат над Палестинцима, укључујући и децу, што је незапамћено у документованој историји. Он се, заједно са колегама, залаже за присаједињење Јудеје и Самарије Израелу (Западне обале) (*La Stampa* 2025). Додатно, након пристанка Хамаса на предлоге медијатора, Катара и Египта, па потом и да ослободи све преостале затворенике (живе и тела упокојених), па и да пристаје на управу технократа, израелска влада одбила је преговоре и најавила да одустаје од сваких даљих разговора са Хамасом (јер је овај пристао на њихове услове, па је постало излишно даље налазити нове изговоре за наставак рата, због наводног противљења Хамаса. Као да то није било довољно, Израел је 9. септембра авионима гађао представништво Хамасове делегације за посредничко преговарање у катарској престоници Дохи, када је део преговарача и убијен. Ипак, председник Сједињених Држава се лично ангажовао да посредује у преговорима, искористивши заседање УН и одржао састанак са представницима више арапских и већински муслиманских држава. Он је у договору са њима и одвојено са Нетањахуом предложио план за прекид сукоба у Појасу Газе, који у суштини прати пет принципа израелске победе које је раније формулисала израелска влада. План подразумева успостављање два нивоа технократског управљања Појасом Газе, са „Мировним одбором” који ће надзирати рад „привремене транзиционе управе технократског, аполитичног палестинског комитета” који ће се бавити јавним пословима.

(тачка 9 плана). Шеф „мировног одбора ће бити Трамп, а у плану је наведено да у његовом чланству треба да буде и бивши британски премијер Тони Блер, заговарач дигиталног надзора. (WHITE HOUSE 2025) временски недефинисано повлачење израелске војске до тампон зоне унутар самог Појаса, чиме би се и та малена територија додатно умањила. Цео Појас би био демилитаризован, а унутрашњу безбедност би гарантовале привремене Међународне стабилизационе снаге (*International Stabilization Force – ISF*), чл. 15. У прва 72 часа мора доћи до размене талаца, живих и мртвих, као и њихова размена за палестинске затворенике и њихове лешеве. У плану се наводи да Израел неће анектирати Газу, као и да у недефинисаном времену „Док обнова Газе напредује и када се програм реформе Палестинске управе верно спроведе, услови за кредибилан пут ка палестинском самоопредељењу и државности, које признајемо као тежње палестинског народа, могу коначно наћи места.” (чл. 19) Ова визија далеке будућности, са нејасним критеријумима је евидентно шарена лажа, протурена да би Турска, Саудијска Арабија, Египат и низ других могли да кажу да су план прихватили јер наводно има перспективу стварања палестинске државе. У међувремену, Израел се припрема за анексију значајног дела Западне обале. Управо такву намеру усвојио је у необавезујућој резолуцији Кнесет 2. јула 2025. (UNb 2025). Стога се и спроводи ширење и прављење нових, уз паралелно уништавање арапских и других нејеврејских кућа и имања. Уништавање палестинских насеобина и ширење јеврејских на тлу Западне обале, уз стално насиље војске и колониста се појачава. У августу су колонисти упали у део Хеброна, који се налази у зони А, тј. под непосредном палестинском управом. Четврт у коју су ушли и подигли две камп кућице је већ годинама ограђена са више контролних пунктова (чек поинта), а кретање унутар њега је дозвољено само пешке и само онима који су пријављени на адресама. Јасно је да је Израел одредио ову четврт за ново брисање Арапа и других нејевреја. Учестали напади колониста, са порастом броја повређених Арапа и мањег броја убијених је такође приметно са више од 1000 њихових напада на око 230 локација широм окупираних територија почев од 1. јануара до 21. августа 2025 (UN OCHAb 2025). Од 18. јуна до 19. септембра 2025. Само у редовима за чекање хране и лекова или у њиховој близини, убијено је, према извештају УН, 1911 људи. (UNb 2025)

ЛИБАН-ХЕЗБОЛАХ

Либан је још од педесетих у плановима израелских власти био земља коју ваља поделити, тако да се створи једна поуздана марионетска творевина са хришћанском већином. Грађански рат у Либану, у који се Израел отворено умешао две године након Сирије, тј. 1978. била је прилика за стварање таквог једног тампон ентитета, који је опстао све до 2000. године. Израел се припремао за обрачун са Хезболахом и Сиријом, као савезником ове и друге шиитске организације Амала. После афере са убиством либанског премијера Рафика Харирија (који је засметао израелској политици контроле водних ресурса), за шта је оптужена Сирија, она је војно напустила Либан, после 29 година. Већ следеће године, Израел је искористио размену ватре да проба војно да уништи Хезболах у Летњем рату, а после неуспеха лансирана је пропаганда о 'Шиитском полумесецу' као највећој претњи на Блиском истоку (Janković 2019, 98–99, 168, 299, 301). САД и Израел су се постојано обрачунавале са непријатељима јеврејске државе. Ирак, Сирија и Либија су биле државе спонзори палестинских фракција, а што се тиче Хамаса, до 2012. ту улогу врше Сирија и дипломатски Иран. Како су једна за другом дестабилизоване и девастиране поменуте државе, Исламска Република Иран је остала једина, војно снажна држава, која је оспоравала јеврејску државу и спонзорисала Хезболах, једини делотворан арапски отпор јеврејској држави, који је такође био ослонац и ослоњен на Сирију. Прилика за нови обрачун са Хезболахом, пружила се Израелу током ратних дејстава против арапских организација у Појасу Газе. Хезболах је у знак солидарности, готово од почетка сукоба, тј. од 8. октобра 2023, повремено бомбардовао циљеве у Израелу, а одговори израелске армије су по обичају бивали силовитији. Коначно, 23. септембра 2024. Израел је започео и копнени упад на територију северног суседа и до данас је задржао малену територију. Ова копнена агресија је трајала до 27. новембра те године, када је ступило на снагу примирје. Између осталог, 2193 хектара пољопривредног земљишта и испаша је уништено као последица употребе белог фосфора, артиљерије и бомбардовања (UNDP 2025, 3–5). Обезглављивање војног и политичког вођства Хезболаха путем ракетирања и операције изведене путем активирања експлозива у пејџерима, те коначно војним дејствима у Либану и у Сирији,

у условима вишегодишње политичке и економске кризе у земљи насталој на тлу некадашње Феникије, ослабило је позиције Ирана и самог Хезболаха. Тренутно, уз подршку САД, врши се притисак изнутра и споља да се Хезболах разоружа и тиме отклони сваку могућност пружања отпора ширењу јеврејске државе на север.

СИРИЈА

После формално ратног стања од 1948. године, у децембру 2024. падом Асада, Израел је изгубио још једног непријатеља и препреку остварења стратешких планова. Ова земља је дуго била објекат израелских планова, који су предвиђали њену дестабилизацију. У чувеној књизи „Шок терапија” Наоми Клајн пише и о уништавању Ирака након освајања 2003. Она наводи, нешто што је, као сведок, обзнанио и пензионисан генерал Весли Кларк, а то је да је после 11. септембра 2001, разматрано неколико земаља, које би могле бити нападнуте и међу њима је поменута и Сирија (Klein 2010, 329). Да је јеврејска држава умешана, разумљиво без навођења конкретних детаља, у сиријску кризу, напоменуто је и на самој безбедносној конференцији у Израелу: „Има јасних индиција да је Израел деловао креативно са међународним и регионалним партнерима у ношењу са сиријском кризом.” (Rothschild and Steiner 2013). „Према сазнањима Ролана Диме, некадашњег министра спољних послова Француске, Бењамин Нетанјаху, тј. Израел и Велика Британија планирали су окупацију Сирије од 2009. године због антиизраелских ставова. Он је у разговору о сиријском рату, а поводом потезања питања западне војне интервенције (тј. агресије на Сирију), експлицитно навео да је „ова операција доста старија. Она је припремана, промишљена и планирана.“ Као разлог Дима наводи сиријско антиизраелско деловање” (Janković 2019, 309). Када је започела здружена кампања руске, сиријске и иранске војске као и Хезболаха и курдских снага против Исламске државе, рањенике са југа Сирије, из провинција које је делимично крајем 2024. и почетком 2025. окупирао, Израел је тада лечио у сопственим пољским болницама (Kim 2015). Потпуни колапс Асадове Сирије спроведен је у свега једанаест дана. После мало више од два месеца од почетка новог *Либанског рата*, тј. преласка из фазе размене артиљерије, авио и снајперске ватре у деловање копнене армије Израела у самом Либану против Хезболаха, две стране су закључиле примирје 27.

новембра. Истог дана покренута је велика операција коалиције свих побуњеничких снага, предвођених исламистичком коалицијом Хајат Тахрир ал Шам, на челу са тада траженим терористом Ал Џуланијем, који ће касније вратити своје право име у Ахмед Шара и под њим постати председник Сирији, без избора и уз подршку Турске. Од 27. новембра до 8. децембра одиграо се пад већег дела Сирије, који су дотле контролисали Сиријска арапска армија верна влади у Дамаску, а уз подршку мањег броја бораца Хезболаха и руске авијације смештене у базама на Средоземном приобаљу. Истог дана када је Асад побегао из земље, ИОФ – израелска војска, први пут је после примирја из маја 1974. прешла линију разграничења, заузела источне обронке Голанске висоравни, као и мању територију провинције Кунеитра, те врхове планине Хермон уз границу Сирије и Либана. Израелска влада ће касније објавити да су њени циљеви у Сирији, демилитаризација јужних провинција Кунеитра, Дара и Сувејда, заштита (сиријских) Друза, верске мањине, као и забрана новим властима да распоређују јединице Хајат Тахрир ал-Шама (*Hayat Tahrir al-Sham*) и нове војске јужно од Дамаска (AP 2025). Отада су настављени повремена дејства израелске војске у овим провинцијама, као и претходно потпуно уништење логистике пређашње сиријске војске.

ИРАН

Ноћу, нешто пре три сата ујутру 13. јуна 2025. по локалном времену, у петак, Израел је напао Иран са нешто више од 200 војних авиона, дроновима и посебном врстом пројектила из самог Ирана.⁸ (Gunn 2025) Иранска противваздушна одбрана је убрзо елиминисана. Ова слабост је примећена у стручним круговима још приликом налета стотинак израелских војних авиона на Иран 26. октобра, а затим и око месец дана пред напад у специјализованим часописима. (LT Gen (DR) VK Saxena, PVSM, AVSM, VSM (Retd) 2024; Mehta 2025) Погођено је стотинак циљева, од цивилног нуклеарног програма, до силоса за лансирање ракета и противваздушну одбрану Исламске Републике. У узвратним ударцима, те операцији израелских тајних служби страдали су цивили на обе стране, далеко више на иранској

⁸ Gunn, Kyle. 2025. "How Iran's air defense systems were defeated so quickly." *Task & Purpose*, July 2.

страни. Ирански генерали и научници су убијени у стамбеним зградама, или на путу за војну вежбу. Са њима су страдале и њихове комшије. Израел није успео да заустави иранске нападе до последњег дана. „Израел је започео са гађањем објеката за обогаћивање уранијума, а Иран узвратио. У наставку су погођене рафинерије и друга постројења нафтне индустрије у Абадану, у Ирану и Хаифи у Израелу. Нетањаху се ноћу, у недељу на понедељак, похвалио убиством иранског шефа војне службе Мухамеда Каземија. Израел и Иран коначно у непосредном обрачуну, успели су оно за шта су се припремали. Израел да спроведе ликвидације, Мосад и Аман чувени су по организацији убистава и фолс флег операција. Надмоћност у ваздуху је постигнута ефикасним и брзим елиминисањем иранске ПВО. С друге стране, једно од два крила одвраћања, балистички програм, је после ломљења првог, прокси ентитета Хезболаха и Сирије, те ограничених домета Хутија и ирачких милиција, успео да пробија израелску ПВО и прецизно погађа војне и стратешке циљеве, као и да делује мање прецизно против цивилних циљева (Janković 2025).”

Иран је по први пут употребио балистичке пројектиле, који носе више ракета на себи и лете брзином до 13-15 махова, Фатах и Хајбар Шекан. Битне локације погођене у Израелу су: Војна база Ал-Џалил (*Al-Jalil*), на северу, Лука Хаифе, њена електрична централа и рафинерија нафте, ваздушна војна база Тел Ноф (*Tel Nof*), Централа Мосада, седиште војне обавештајне јединице 8200, база Кирја (*Kiryah*), у којој је седиште израелске војске, град Кирјат Гат (као центар ндустријског и технолошког развоја, уз продукцију чипова), Центар за координацију Министарства одбране Израела, наменска индустрија Рафаел, електрична централа Хадар, аеродром Бен Гурион, научни институт Вајцман (*Weizmann*), израелски истраживачки нуклеарни центар у Нецеву и војна авио база која штити овај центар и нуклеарну електрану Димона, у Неватиму (видети Blondet 2025). Рат је окончан после америчког бомбардовања нуклеарних објеката у Ирану и Трамповог проглашења наводне „победе за све” и потпуног уништења иранског нуклеарног програма, упркос подацима америчких обавештајних агенција који су говорили супротно (Arab News 2025). Међутим, кључни сукоб Израела, управо онај са Ираном, није окончан све док Иран има утицаја у Ираку и у Персијском заливу и противи се израелској политици на Блиском истоку. Стратешки, Иран са

БРИКС пресеца раније алтернативу кинеском Појасу и Путу, а то је Економски коридор Индија–Блиски исток–ЕУ (*India-Middle East-Europe Economic Corridor – IMEC*) (Rizzi 2024, 2–3). Ипак, реализацију ове стратешке економске руте угрозили су управо рат у Гази, због привременог угрожавања израелско-арапских односа, али и америчко уцењивање Индије. Наиме северни крак коридора пролази директно кроз Израел (Rizzi 2024, 25, 26).

ПОСЛЕДИЦЕ

Низ састанака америчког председника Трампа са вођама муслиманских земаља, у првом реду Турске, Египта, Катара и Уједињених Арапских Емирата, крунисано потписивањем документа о наводно трајном миру на Блиском истоку, у египатском летовалишту Шарм ел Шејк 13. октобра 2025. *Трампов мировни план*, како се дословце наводи у тексту, је штури меморандум или декларација, коју су потписали председници Египта и Турске, као и катарски емир. У њему се нигде не помиње Палестина, а самим тим ни успостављање некакве палестинске државе. Уосталом ни тај план, на кога се Трампова декларација та трајни мир и напредак (*The Trump Declaration for Enduring Peace and Prosperity*) позивају, не садржи јасну намеру успостављања и арапске државе на тлу Палестине. Чак се у Декларацији, помињу само основна људска права, достојанство, „мир, стабилност и могућности за све народе региона, укључујући Палестинце и Израелце” (White House 2025b). Паралелно са церемонијом у Египту, са далеко мање помпе, одржан је састанак изасланика више регионалних земаља и западних компанија у организацији британског министарства спољних послова у региону Сасекс. Ту су започели економски и мешетарски договори о обнови Газе и подели послова (Asharq al-Awsat 2025). Показало се да воља израелског руководства да уништи или барем значајно ослаби све своје непријатеље игра велику улогу и надилази обичну калкулацију националног интереса. Тиме је потврђен теоретски оквир италијанске неокласичне геополитичке школе и значај који култура и историја имају на одлучиоце, оне који осмишљавају спољну политику одређене земље. Уз подршку Запада, као у случају оружаних сукоба са Ираном, Израел је показао да је политика поделе зона, како на тлу појединих држава (Сирија) или регионално у току. Ова држава је добила подршку да уздрма и стратешки пројекат Запада, коридора од

Индије до ЕУ, али и да путем силе, макар привремено, веже поново низ блискоисточних актера за Вашингтон и за саму јеврејску државу. Улога силе и моћи тим још више добија на значају у изучавању међународних односа, док још више бледи концепт меке моћи. После више од две године чињења ратних злочина, више оптужби за геноцид, агресије против три земље, Либана, Сирије и Ирана, и онемогућавања рада мисијама УН, Израел је награђен и то не само од земаља Запада, које су већим делом признале Палестину као државу, а да ништа нису урадиле да је заштите од агресије, него и од бројних земаља са муслиманском већином. ЕУ је поздравила Трампов план, а то су учиниле и бројне муслиманске земље. Дуг пут од некадашњег прихватања преговора, који су пре двадесетак година предвиђали мировно решење о успостави две државе, пређен је, да би се на његовом крају дошло до споразума који обећава само основна људска права за Палестинце, без иједне гаранције да ће и она бити поштована. Не само то, већ је планом у 20 тачака предвиђена суштински страна управа над Појасом Газе, коју ће чинити амерички председник, пропали британски политичар и још низ неименованих лица, као и непрецизиран сет реформских мера, које Палестинска самоуправа (призната као државна власт од стране већине чланица УН) мора да спроведе, да би уопште могла да буде разматрана перспектива тежњи палестинских Арапа. Све ово указује на слом светског поретка успостављеног после Другог светског рата и дебакл међународног права и механизма његове примене. Овим је Израел добио признање за геноцид, агресивне ратове и суштински *cart blanche* за наставак оваквог делања, које сада ограничава само способност Ирана да им се супротстави и ограниченост ратне технике и људства којима јеврејска држава тренутно располаже.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Aaron, Mehta. 2025. "Iran's air defenses around Natanz nuclear site more 'brittle' than expected: Exclusive analysis." Breaking Defense, May 15, 2025. <https://breakingdefense.com/2025/05/irans-air-defenses-around-nuclear-site-more-brittle-than-expected-exclusive-analysis/>.
- Adams, Paul. 2025. "What does recognising a Palestinian state mean?" 11/08/2025 BBC.

- Akrimi, Yasmine. 2024. "What the war on Gaza tells us about Western Feminism." Brussels International Center 09 Apr 2024. <https://www.bic-rhr.com/research/what-war-gaza-tells-us-about-western-feminism>.
- Alestiklal. 2024. "'The Era of the Messiah Has Come': What Netanyahu's Remarks Mean Amid Gaza War." Alestiklal, <https://www.alestiklal.net/en/article/the-era-of-the-messiah-has-come-what-netanyahu-s-remarks-mean-amid-gaza-war>.
- AP. 2025. Netanyahu says Israel won't allow Syrian forces 'south of Damascus'", February 24, 2025. <https://apnews.com/article/israel-syria-buffer-zone-military-netanyahu-6a107f835d4262b56551ad940a5144d7>.
- Arab News*. 2025. "Trump declares 'victory for everybody' and Iran's nuclear sites 'destroyed'", June 25, 2025. <https://www.arabnews.com/node/2605784/middle-east>.
- Asharq al-Awsat. 2025. "UK Quietly Hosts Talks on Gaza Reconstruction", 13 October 2025. <https://english.aawsat.com/arab-world/5196942-uk-quietly-hosts-talks-gaza-reconstruction>.
- Australian National Security [Australian National Security], Hamas, 22 September 2024. <https://www.nationalsecurity.gov.au/what-australia-is-doing/terrorist-organisations/listed-terrorist-organisations/hamas>.
- Australian National Security [Australian National Security], Palestinian Islamic Jihad, 22 September 2024. <https://www.nationalsecurity.gov.au/what-australia-is-doing/terrorist-organisations/listed-terrorist-organisations/palestinian-islamic-jihad>.
- Blondet, Maurizio. 2025. "il Genocida ha avuto brutte sorprese...", 27 Giugno 2025. <https://www.maurizioblondet.it/ilgenocida-ha-avuto-brutte-sorprese/>.
- Camera dei deputati [Camera dei deputati], XVII LEGISLATURA, Documentazione e ricerche, Missione in Israele e Palestina (3–6 agosto 2014) n. 133. https://documenti.camera.it/leg17/dossier/Testi/ES0261.htm#_Toc395112314.
- Caspit, Ben. 2024. "Hamas leaders' October 7 letter reveals attack strategy and plea to Hezbollah." *Jerusalem Post*, June 24, 2025. <https://www.jpost.com/middle-east/article-858743>.
- FMEP. 2025. "Settlement & Annexation Report: August 21, 2025", <https://fmep.org/resource/settlement-annexation-report-august-21-2025/>.
- Gunn, Kyle. 2025. "How Iran's air defense systems were defeated so quickly." *Task & Purpose*, July 2, 2025.
- Hellenic Air Force*. 2025. "Exercise 'Iniochos 2025'", 31/03/2025 <https://www.haf.gr/en/2025/03/exercise-quot-iniochos-2025-quot/>.

- IAGS. 2025. "IAGS Resolution on the Situation in Gaza." 31 August 2025. <https://genocidescholars.org/wp-content/uploads/2025/08/IAGS-Resolution-on-Gaza-FINAL.pdf>.
- IDF. 2025. "Israel at War". <https://www.idf.il/en/mini-sites/israel-at-war/>.
Instagram, <https://www.instagram.com/reel/DMLx-oZTORB/>.
- Jankovic, Slobodan. 2021. "Israel: Middle East objectives of the regional power after the Lebanon war (2006)", in: Slobodan Janković, Convergence and confrontation: the Balkans and the Middle East in the 21st century, *Institute of International Politics and Economics*, Belgrade 2021. DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_conv_conf.2021.ch3, ISBN 978-86-7067-293-2 pp. 59-82.
- Janković, Slobodan. 2019. Bliskoistočna kriza: rat bez mira. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu - Catena mundi.
- Janković, Slobodan. 2023. Žarišta svetskog rata. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu - Catena mundi.
- Janković, Slobodan. 2025. „DOMETI IRANSKO-IZRAELSKOG SUKOB: Uspon lava ili zveri?" Pečat, 857, 20. Jun 2025.
- Kim, Sengupta. 2015. "Syria civil war: The Israeli hospitals treating wounded soldiers from the violence across the border", Independent, 20 March 2015, <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/syria-civil-war-the-israeli-hospitals-treating-wounded-soldiers-from-the-violence-across-the-border-10121010.html>.
- Klein, Naomi. 2010. The Shock Doctrine: The Rise of Disaster Capitalism, New York: Metropolitan Books.
- La Stampa*. 2025. "“Annientamento totale di Gaza”, “Mi offro come boia”. Le 10 frasi choc del ministro israeliano Smotrich", 18 Settembre 2025. https://www.lastampa.it/esteri/2025/09/18/news/ministro_israele_smotrich_dichiarazioni_choc-15314491/.
- LT Gen (DR) VK Saxena, PVSM, AVSM, VSM (Retd)*. 2024. "How Come Iran's Air Defences Succumbed on 26 Oct 2024? A Brief Analysis", Centre for Joint Warfare Studies, November 26, 2024. <https://cenjows.in/how-come-irans-air-defences-succumbed-on-26-oct-2024-a-brief-analysis/>.
- Marconi, Matteo. 2022. "Occasione geopolitica. Suggestioni per una (nuova) rinascita", in: Geopolitica, dal pensiero all'azione. Spazi globali in epoca contemporanea, ed. Edoardo Boria e Matteo Marconi, Roma: Argos, 682-699.
- (prir.) Marinković, Dušan. 2010. Karl Manhajm 1893-1947, Novi Sad: Mediterran Publishing, Bibiloteka Temporra.

- Ministry of Foreign Affairs, State of Israel. 2025. "*Israel at 77: A statistical glimpse.*" 30.04.2025.
- Ministry of Foreign Affairs, State of Israel. "Statement by Prime Minister Benjamin Netanyahu." 14.08.2025. <https://www.gov.il/en/pages/statement-by-prime-minister-benjamin-netanyahu-14-aug-2025>.
- PBS. 2025. "Read Trump's 20-point proposal to end the war in Gaza", Sep 29, 2025, <https://www.pbs.org/newshour/politics/read-trumps-20-point-proposal-to-end-the-war-in-gaza>.
- Price, Michelle, L. 2025. "*Trump seeks to use Canada's recognition of Palestinian state as leverage in trade talks.*" AP July 31, 2025.
- Rizzi Alberto. 2024. "The Infinite Connection: How to Make The India-Middle East-Europe Economic Corridor Happen", ECFR April 2024, pp. 31 <https://ecfr.eu/wp-content/uploads/2024/04/The-infinite-connection-How-to-make-the-India-Middle-East-Europe-economic-corridor-happen.pdf>.
- Rothschild, Danny, and Tommy Steiner. 2013. "THE 2013 HERZLIYA ASSESSMENT: TIME FOR NEW ISRAELI AND MIDDLE EAST AGENDAS" March 2013. <https://www.runi.ac.il/media/fy2j5odh/2013herzliyaassessment2013e.pdf>.
- Saleh, Layla. 2024. "Palestine: A 'Test' for Feminist Foreign Policy." LSE 16.1.2024. <https://blogs.lse.ac.uk/gender/2024/01/16/palestine-a-test-for-feminist-foreign-policy/>.
- Shoman, Hala, Ajour, Ashjan, Ababneh, Sara, Jabiri, Afaf, Pratt, Nicola, Repo, Jemima and Aldossari, Maryam. 2025. "Feminist Silences in the Face of Israel's Genocide Against the Palestinian People: A Call for Decolonial Praxis Against Complicity." *Gender Work & Organization* 32: 1668–1675. <https://doi.org/10.1111/gwao.13258>.
- Tel Aviv University. 2025. "The Peace Index – July 2025", https://en-social-sciences.tau.ac.il/sites/socsci-english.tau.ac.il/files/media_server/social/peaceindex/2025-07-findings.pdf.
- The Tucker Carlson Show. 2025. "Israel's War Crimes", Aug 6, 2025. https://rumble.com/v6x7xh6-whistleblower-tony-aguilar-responds-to-attacks-after-exposing-israels-war-c.html?e9s=src_v1_cbl%2Csrc_v1_ucp_a.
- TOI STAFF. 2025. "Qatar, Jordan denounce Netanyahu as warmonger, regional threat; Indonesia says 'Shalom'", *Times of Israel* 24 September 2025, <https://www.timesofisrael.com/qatar-jordan-denounce-netanyahu-as-warmonger-regional-threat-indonesia-says-shalom/>.
- UNa 2025. Israel: General Information. <https://data.un.org/en/iso/il.html>.

- UNb 2025. “Israeli settlement activity accelerates in the West Bank, Security Council told”, 29 September 2025 <https://news.un.org/en/story/2025/09/1165988>.
- UNDP 2025, “Lebanon War 2024 Socioeconomic impact analysis”, E/ESCWA/CL6.GCP/2025/2/Policy Brief, https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-07/policy_brief_socioeconomic-impacts-lebanon-2024-war.pdf.
- UN OCHAa. 2025. “Reported impact snapshot” Gaza Strip (6 August 2025), <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-6-august-2025>.
- UN OCHAb. 2025. “Humanitarian Situation Update #316 | West Bank” (21 Aug 2025), <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-316-west-bank>.
- Weitz Gidi. 2025. “Netanyahu’s ‘Almost Messianic State of Mind’ Is No Less Dangerous to Israel Than Iran.” Haaretz Jun 24, 2025. <https://www.haaretz.com/israel-news/2025-06-24/ty-article/.premium/netanyahus-almost-messianic-state-of-mind-is-no-less-dangerous-to-israel-than-iran/00000197-9e1a-d0a3-a1ff-dedba24c0000>.
- White House. 2025. “President Donald J. Trump’s Comprehensive Plan to End the Gaza Conflict”, <https://x.com/WhiteHouse/status/1972736025597219278>.
- White House. 2025b. “The Trump Declaration for Enduring Peace and Prosperity”, October 13, 2025. <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/10/the-trump-declaration-for-enduring-peace-and-prosperity/>.

*Slobodan Janković**

Institute for International Politics and Economics, Belgrade

CONSEQUENCES OF THE ISRAELI WARS IN THE MIDDLE EAST SINCE 2023**

In this paper, the causes and, in particular, the consequences of the war efforts undertaken by the Jewish country in the period of approximately two years (October 2023-October 2025) in the Middle East are analysed. The author emphasised the shortcomings of different theoretical frameworks in the IR discipline. At the same time, Matteo Marconi's variation of the Italian neoclassical geopolitical school, which underlines culture, history, and will, is crucial in influencing the aims of foreign policy. Therefore, that line of thought is suitable as an explanatory tool for the described behaviour of a physically-geographically small state. The first two chapters are dedicated to explaining the history and religion as factors shaping Israeli foreign policy. In the following chapters, the history and geopolitical reasoning of the episodes of the unique war effort, aimed against Hezbollah, Syria, Hamas, and generally against Palestinians and Iran, are presented. The author concludes that consequences are multifaceted, referring to the distribution of power, modes of its dissemination, and theoretically points to the weakness of the concept of soft power in times of a changing world order. Israel managed to secure the reward for the series of war crimes, including the genocide, with Western support. This tells us about the complete decomposition of international law and the mechanisms of the order defined after the Second World War.

Keywords: Israel, Palestine, World Order, Iran, Middle East, Donald Trump, Netanyahu.

* E-mail adress: slobodan@diplomacy.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1891-2545.

** The work was created within the framework of the scientific research project "The Republic of Serbia and Challenges in International Relations 2025", which is funded by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia, and implemented by the Institute for International Politics and Economics during 2025.

*** Овај рад је примљен 14. октобра 2025. године, а прихваћен на састанку Редакције 5. децембра 2025. године.